

Danskerne er verdensmestre i slikindkøb

Anja Pia Biltoft-Jensen, Sarah Jegsmark Gibbons, Karsten Kørup, Sidse Marie Sidenius Bestle, Bodil Just Christensen, Ellen Trolle, Anne Dahl Lassen og Jeppe Matthiessen, DTU Fødevareinstituttet

Foto: Colourbox

Danskere er så vilde med vingummi, lakrids og andet slik, at vi er dem, der køber mest i verden, og vi har en andenplads i indkøb af saftvand. Det viser opgørelser fra 2018 baseret på salgsdata fra Euromonitor. DTU Fødevareinstituttet har anvendt Euromonitors salgsdata til at undersøge, hvor mange søde sager og søde drikke danskere i gennemsnit køber om året sammenlignet med syv udvalgte vestlige lande. Set fra et sundhedsmæssigt synspunkt er problemet med danskernes verdensmesterskab i slik og andenplads i saftvand, at det tager pladsen for den sunde mad og drikke, kan skade tandsundheden og kan føre til overvægt.

Resultaterne i denne artikel er primært baseret på salgsdata for søde sager og søde drikke for otte udvalgte vestlige lande (Danmark, Sverige, Norge, Finland, Holland, England, Italien, USA). Disse data har DTU Fødevareinstituttet erhvervet hos Euromonitor (Euromonitor International 2019). Euromonitor indsamler data for 100 lande i hele verden, som dækker 91% af verdens befolkning og 98% af det globale bruttonationalprodukt. DTU Fødevareinstituttet har grupperet data i denne artikel på baggrund af Euromonitors salgsdata.

Slik og chokolade

Danskere køber i gennemsnit 6,6 kg slik om året, hvilket er den største mængde i hele verden (se figur 1 s. 2). Danskere køber mere slik end svenskere, som vi normalt sammenligner os med, og omkring dobbelt så meget som englændere og amerikanere.

Når indkøb af chokolade på 5,7 kg lægges oveni slik, så køber hver dansker i gennemsnit 12,3 kg slik og

chokolade om året. Det overgås kun af irlændere og tyskere (Hannah Forster, Euromonitor 2019, oplyst via e-mail 09-08-2019, data for Irland og Tyskland er ikke vist i figur 1). På figur 1 er det årlige gennemsnitlige salg af slik og chokolade vist for de otte udvalgte vestlige lande. Danmark ligger højest i Norden, men Finland og Sverige ligger ikke langt efter.

Når indkøb af kage, is, desserter og snacks lægges oveni slik og chokolade, så køber hver dansker i gennemsnit 35 kg søde sager om året. Det svarer til, at hver dansker i gennemsnit køber næsten 100 g søde sager hver dag året rundt. Danmark overgås dog af Holland, Finland, USA, England, Norge og Italien, hvad angår indkøb af søde sager (se figur 2 s. 2).

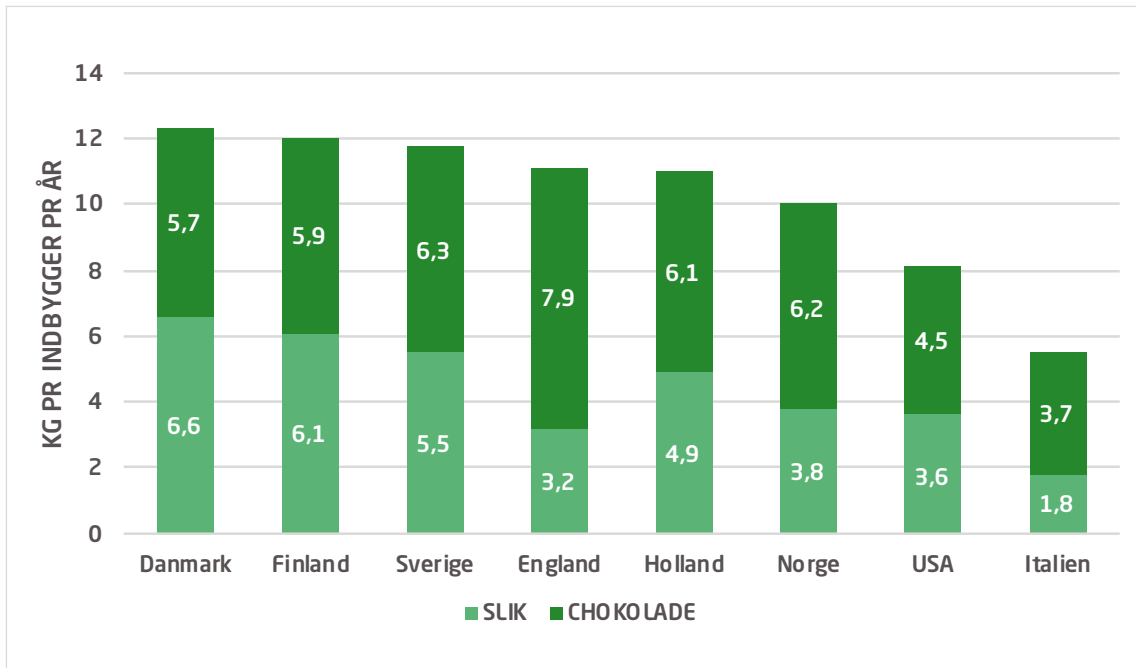
Definitioner

Søde sager er slik, chokolade, kager, kiks, snacks (f.eks. müslibar), is og desserter (f.eks. chokolademousse).

Søde drikke er sukkersødede og kunstigt sødede drikke som sodavand, saftvand, iste, energidrikke og sportsdrikke.

Kunstigt sødede drikke (også kaldet light drikke) dækker over drikkevarer med lavt eller intet energiindhold og med intense sødestoffer som bl.a. aspartam, sucralose, steviolglykosider, cyclamat og acesulfamkalium.

Nydelsesmidler fra råderummet er tomme kalorier, der ikke bidrager positivt til kostens næringsstofindhold med vitaminer, mineraler og kostfiber, men som bidrager med meget energi, sukker, mættet fedt eller alkohol.

Figur 1. Salg af slik og chokolade i otte udvalgte vestlige lande i 2018 (kg pr. indbygger pr. år).

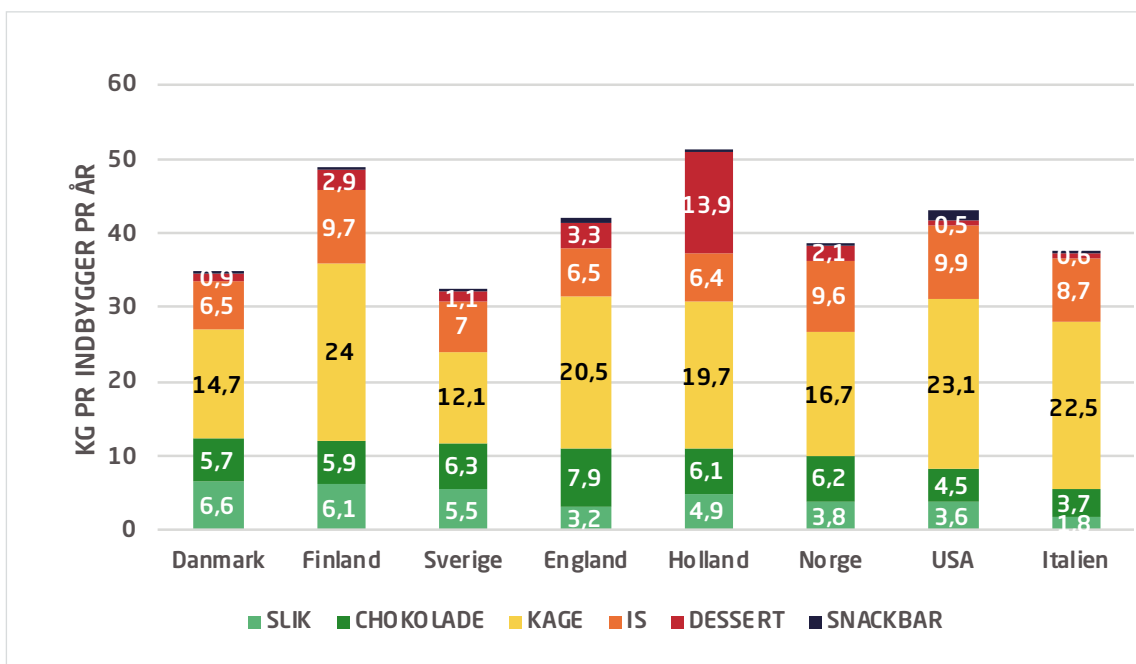
I Euromonitors data er hjemmelavede kager og desserter, toldfrit og illegalt slik og chokolade samt det, vi køber i kantiner og restauranter, ikke talt med. Derfor er det reelle forbrug af søde sager i Danmark og i de øvrige syv lande endnu højere end det, man kan se ud fra figur 2. Illegal handel dækker over manglende betaling af afgifter og moms på f.eks. slik og chokolade til staten.

Udviklingen i salget af søde sager i Danmark: 2005-2018

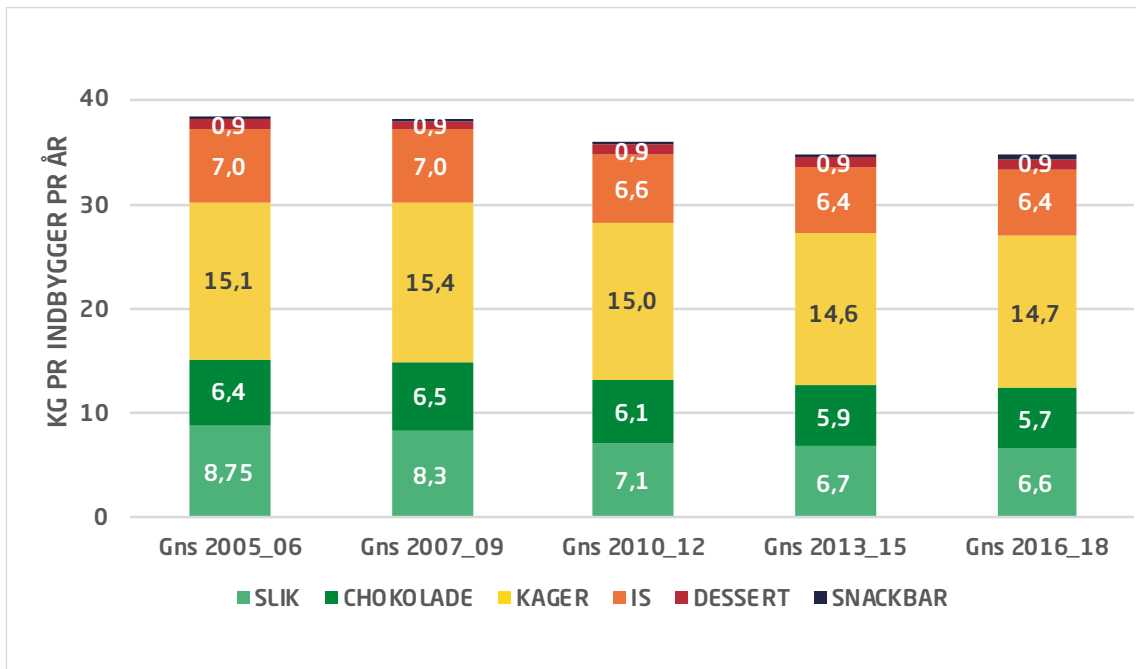
Euromonitors data viser, at danskernes indkøb af søde sager er faldet fra 38 kg i 2005 til 35 kg i 2018 (se figur 3

s. 3). En stigende grænsehandel og illegal handel kan være en del af forklaringen på det registrerede fald i salget i danske butikker (Skatteministeriet 2016).

Skatteministeriets tal viser, at grænsehandlen med slik og chokolade er fordoblet i samme periode fra ca. 6 mio. kg i 2005 til 12 mio. kg i 2017 (Skatteministeriet 2010, 2014 og 2018), ligesom de skønner, at den illegale handel er steget fra ca. 2 mio. kg i 2010 til 3,5 mio. kg i 2015. Det svarer til knap 3 kg slik og chokolade om året, som skal lægges oven i det gennemsnitlige køb pr. person på 35 kg søde sager.

Figur 2. Salg af søde sager i otte udvalgte vestlige lande i 2018 (kg pr. indbygger pr. år). Salgstal for snackbar er ikke vist i figuren.

Figur 3. Udvikling i salget af søde sager i Danmark for 2005-2018 (kg pr. indbygger pr. år). Salgstal for snackbar er ikke vist i figuren.

Ifølge Skatteministeriet er en mulig grund til, at danskerne køber mere slik og chokolade i udlandet, at afgifterne på disse varer i Danmark er omfattet af en trinvis stigning. Det betyder, at afgifterne på slik og chokolade automatisk bliver forhøjet i forhold til pris- og lønudviklingen, mens det ikke sker for slik og chokolade i f.eks. Tyskland (Dansk Erhverv 2020).

Regeringen lægger op til at bremse stigningen af afgifter på bl.a. is og chokolade i deres finanslovsforslag for 2021 for at hjælpe erhvervslivet i en coronasituation. Hvis lovforslaget bliver vedtaget kan et højere salg af søde sager forventes fremover i Danmark (Sundhedsmonitor 2020), da der tidligere er fundet en sammenhæng mellem afgiftsniveauet og salg for bl.a. sodavand (Schmacker og Smed 2020).

Danskerne køber ikke kun mindre slik og chokolade i Danmark. Indkøb af kage er også faldet siden 2005. *De nationale undersøgelser af danskernes kost og fysiske aktivitet* viser dog, at kagespisning er steget med 16% i perioden 2003-2013. De forskellige udviklingstendenser for danskernes indkøb og indtag af kage kan begge være rigtige, hvis vi i højere grad end tidligere selv bager kage og spiser kage på arbejde, cafeer og lignende steder.

I Norden er danskerne dem, der hyppigst spiser slik og chokolade

De nordiske lande hører til de lande i verden, der har det højeste forbrug af slik og chokolade (se figur 1 s. 2). Undersøgelsen *The Nordic Monitoring System* har

Foto: Mikal Schlosser

Billedet viser et eksempel på 35 kg søde sager, som hver dansker i gennemsnit køber om året.

Foto: Colourbox

sammenlignelige data for både børn og voksne om hyppigheden af indtag af søde sager og søde drikke i de nordiske lande (Matthiessen et al. 2016).

Som det fremgår af tabel 1, spiser danske børn og voksne hyppigere slik og chokolade, end børn og voksne i de andre nordiske lande gør. Islandske voksne spiser dog ligeså hyppigt slik og chokolade som danske voksne.

Forskellen mellem laveste og højeste gennemsnitlige hyppighed af slik og chokolade indtag for de nordiske lande er 1,0 gange om ugen for voksne og 0,6 gange om ugen for 7-12-årige børn (Danmark vs Sverige for både børn og voksne). I gennemsnit spiser danske børn slik og chokolade to gange om ugen, mens danske voksne spiser slik og chokolade næsten tre gange om ugen. Resultaterne peger på, at det hyppige indtag af slik og chokolade er en del af forklaringen på, at danskerne er verdensmestre i slik. Frekvensdata fortæller dog kun noget om hyppigheden af indtag af søde sager og søde drikke i de nordiske lande og ikke noget om hvor store mængder, forbrugerne indtager pr. gang.

Selvom danskere også er glade for kage, kiks og tærte, så spiser danske børn og voksne ikke hyppigere kage, end børn og voksne i de andre nordiske lande gør. Islandske børn og finske voksne er dem, der hyppigst spiser kage, kiks og tærte i Norden. Resultaterne er i overensstemmelse med Euromonitor-salgdata, der viser, at finske voksne har et højere forbrug af kage end danske, svenske og norske voksne (se figur 2 s. 2).

Søde drikke

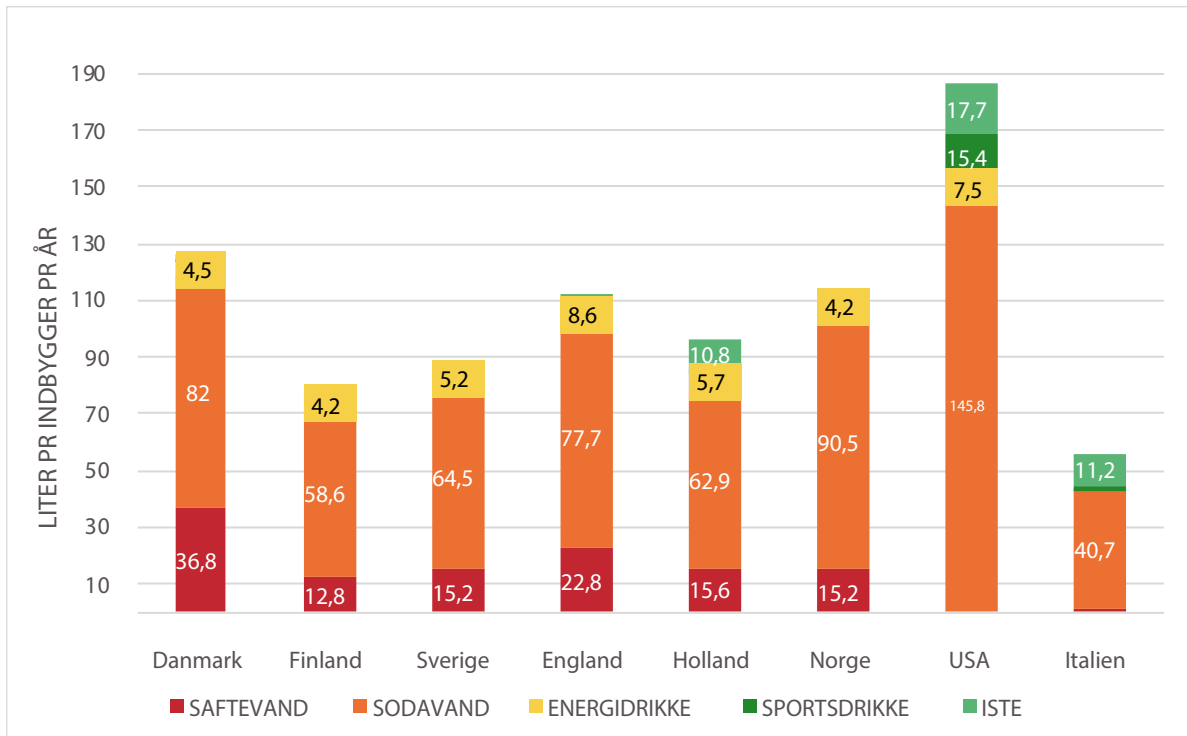
Danskere er glade for saftvand. Danmark er det land i verden, der køber næstmest saftvand (se figur 4 s. 5). Det er kun irlænderne, som overgår danskerne med 39 liter drikkeklar saftvand om året (Hannah Forster, Euromonitor 2019, oplyst via e-mail 09-08-2019, data for Irland er ikke vist i figur 4).

Hver dansker køber i gennemsnit 37 liter drikkeklar saftvand om året. Derudover køber hver dansker i gennemsnit 82 liter sodavand, 4 ½ liter energidrikke, 3 ½ liter iste og ½ liter sportsdrikke om året. Hvis alle søde drikke lægges sammen, køber danskerne

Tabel 1. Gennemsnitlig hyppighed af indtag af hhv. slik og chokolade og kager blandt børn og voksne i de nordiske lande i 2014

	Danmark	Finland	Sverige	Island	Norge
Børn (7-12 år)					
Slik og chokolade (hyppighed/uge)	2,0 ^a	1,7 ^b	1,4 ^c	1,7 ^b	1,8 ^b
Kager, kiks, tærte (hyppighed/uge)	1,7 ^b	1,8 ^b	1,7 ^b	2,6 ^a	1,1 ^c
Voksne (18-65 år)					
Slik og chokolade (hyppighed/uge)	2,9 ^a	2,0 ^c	1,9 ^c	2,9 ^a	2,3 ^b
Kager, kiks, tærte (hyppighed/uge)	1,5 ^c	2,1 ^a	1,4 ^c	1,9 ^b	1,2 ^d

Gennemsnitlig hyppighed er signifikant forskellig, hvis to eller flere lande har forskellige bogstaver. For lande med samme bogstav er forskellen mellem gennemsnitlig hyppighed ikke signifikant forskellig. 'a' repræsenterer den højeste værdi og 'd' den laveste værdi (p<0.05, t-test)

Figur 4. Salg af søde drikke i otte udvalgte vestlige lande i 2018 (liter pr. indbygger pr. år). Salgstal under 4 liter pr. indbygger pr. år for sportsdrikke og iste er ikke vist i figuren.

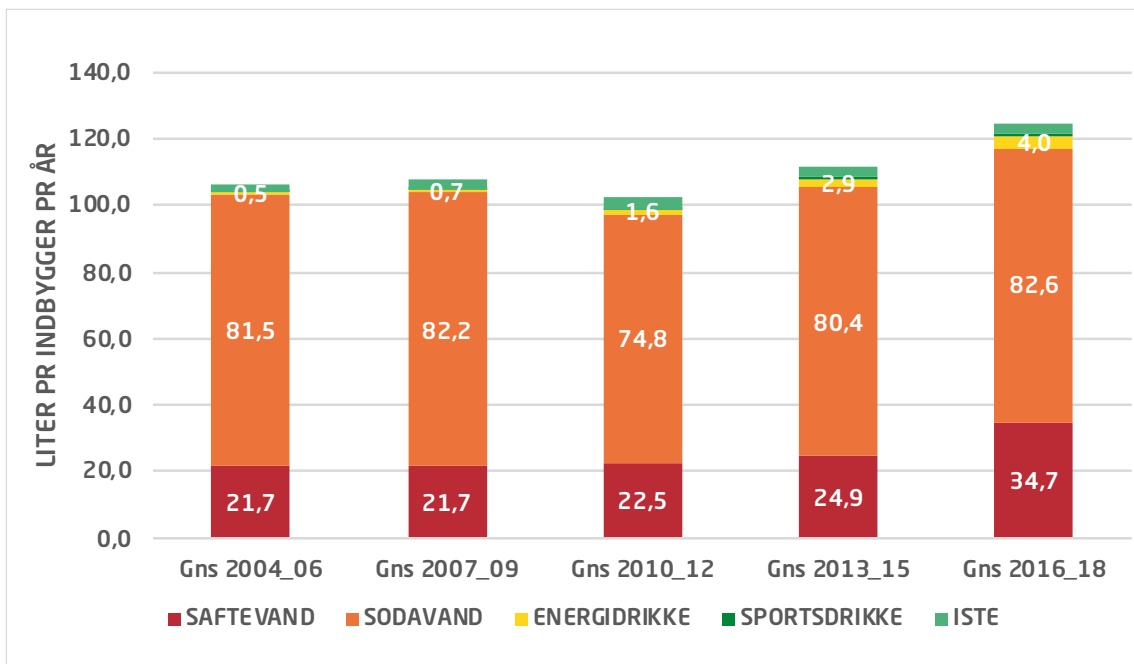
i gennemsnit 127 liter årligt. Det svarer til, at hver dansker i gennemsnit køber 35 cl søde drikke hver dag året rundt. Danskeres indkøb af søde drikke er højere end i de øvrige europæiske lande, men mindre end i USA. Hver amerikaner køber i gennemsnit 186 liter søde drikke om året, og det er fortrinsvist sodavand.

Udviklingen i salget af søde drikke i Danmark: 2004-2018

Der har været et fald i salget af søde drikke i Danmark i perioden 2004-2012 (figur 5). Faldet hænger sammen med en afgiftsforhøjelse på

sodavand i perioden (Schmacker og Smed 2020). I perioden 2010-2012 steg afgiften på sukkersødede sodavand, men den blev sat ned igen i 2013 for at blive helt afskaffet i 2014. Siden 2012 er salget af sodavand steget med 24% (2012: 70 liter vs. 2018: 87 liter). Den markante stigning i danskerne indkøb af sodavand efter 2012 fremgår også af figur 5.

Stigningen i salget af sodavand blev ikke opvejet af et fald i salget af andre drikkevarer (Schmacker og Smed 2020). Det indikerer, at bortfaldet af sodavandsafgifter samlet set fører til et øget energiindtag

Figur 5. Udviklingen i salget af søde drikke i Danmark for 2004-2018 baseret på tre års gennemsnit (liter pr. indbygger pr. år). Salgstal for sportsdrikke og iste er ikke vist i figuren.

Foto: Colourbox

fra søde drikke. Skatteministeriet har beregnet, at bortfaldet af sodavandsafgifter fører til, at der bliver solgt yderligere 60 millioner liter sodavand om året i Danmark (Lauridsen, 2013). Det svarer til en salgsstigning på ca. 15%.

Hvis sodavand sammenlignes med et sundere alternativ som mælk, kan salgsstigningen sandsynliggøres ud fra et økonomisk incitament, idet sodavand er billigere end mælk. Mælkeprisen varierer fra 8-13 kr. pr. liter, mens prisen på sodavand varierer fra 3-10 kr. pr. liter. Danmarks Statistiks prisindeks (2015=100) viser, at prisindekset for mælk fra 2015-2019 er 133, mens det for sodavand er 97. Det vil sige, at prisen på mælk er steget 33% fra 2015-2019, mens den er faldet 3% på sodavand (Danmarks Statistik 2019).

Udviklingen i salget af energidrikke: 2010-2019

Energidrikke udgør 4% af det samlede forbrug af søde drikke, men de giver alligevel anledning til sundhedsmæssig bekymring for især sårbare grupper som børn. Det skyldes energidrikkes høje koffeinindhold, som særligt kan give børn bivirkninger efter indtag. Børns lave kropsvægt og lave sædvanlige indtag af koffein gør dem mere sårbare overfor energidrikke end andre grupper. Derfor råder Fødevarestyrelsen børn fra at indtage energidrikke (Fødevarestyrelsen 2014).

Energidrikke markedsføres ofte som en måde at få mere energi og forbedre koncentrations- og præstationsevnen. Energidrikke indeholder mere sukker, flere kalorier og ikke mindst meget mere koffein end sodavand. Set fra et ernæringsmæssigt synspunkt kan sodavand derfor betragtes som et sundere valg end energidrikke pga. det lavere koffein-, sukker- og kalorieindhold.

En tidligere undersøgelse har vist, at 42% af brugerne af energidrikke har oplevet bivirkninger som søvnbesvær, rastløshed og hjertebanken efter at have indtaget energidrikke (Christensen et al. 2014). Indtag af energidrikke hænger også sammen med en mindre sund livsstil, da der er flere brugere af energidrikke blandt overvægtige, rygere og dem, der sover mindre end anbefalet, har høj skærmtid og et højt indtag af søde drikke (Christensen et al. 2014).

I 2009 gav Fødevarestyrelsen tilladelse til at tilsætte 320 mg koffein pr. liter energidrik mod tidligere 150 mg pr. liter (Christensen et al. 2014). Salgstal er derfor vist for perioden 2010-2019 i tabel 2. Data viser, at salget af energidrikke i Danmark er næsten femdoblet fra 2010-2019, og det forventes at stige yderligere frem til 2025 (Euromonitor International 2020).

Tabel 2. Salg af energidrikke i Danmark 2010-2019 samt forventet salg i 2025 (Euromonitor 2020)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2025
Mio. liter	6,3	9,2	11,1	14,0	16,2	17,9	20,3	23,2	26,3	30,0	41,7
Liter pr. indbygger	1,1	1,7	2,0	2,5	2,9	3,2	3,5	4,0	4,5	5,2	7,1

Foto: Colourbox

Hver dansker købte i gennemsnit 1,1 liter energidrik om året i 2010, og det forventes at stige til 7,1 liter om året i 2025. Hvis fremskrivningen af salget af energidrikke frem til 2025 holder, betyder det, at salget over en 15-årig periode vil være mere end seksdoblet i Danmark (fra 6,3 mio. liter i 2010 til 41,7 mio. liter i 2025).

Blandt 10-14-årige var 13% brugere af energidrikke i 2013 (Christensen et al. 2014). Da salget af energidrikke er mere end fordoblet siden 2013, er det sandsynligt, at andelen af brugere blandt børn og unge er steget i perioden 2013-2019.

I Norden er danskerne dem, der hyppigst drikker kunstigt sødede drikke

Danske og norske børn og voksne drikker hyppigere

kunstigt sødet sodavand, saft og iste, end børn og voksne i de andre nordiske lande gør (se tabel 3). Forskellen mellem laveste og højeste gennemsnitlige hyppighed af kunstigt sødede drikke for de nordiske lande er 1,6 gange om ugen for voksne og 1,2 gange om ugen for 7-12-årige børn (Danmark og Norge vs Sverige for både børn og voksne).

Tabel 3 viser, at danske børn drikker kunstigt sødet sodavand, saft og iste 1,5 gange om ugen, mens danske voksne drikker det 2,6 gange om ugen. Finske børn og islandske voksne drikker hyppigere sukkersødet sodavand, saft og iste, end børn og voksne i de andre nordiske lande gør, mens svenske voksne er dem, der hyppigst drikker energidrikke. Der blev ikke spurgt til børns indtag af energidrikke, fordi det ikke var udbredt i 2014, hvor undersøgelsen blev gennemført.

Tabel 3. Gennemsnitlig hyppighed af indtag af søde drikke blandt børn og voksne i de nordiske lande i 2014

	Danmark	Finland	Sverige	Island	Norge
Børn (7-12 år)					
Sukkersødet sodavand, saft, iste (hyppighed/uge)	1,5 ^b	2,2 ^a	1,5 ^b	1,1 ^c	1,3 ^{b,c}
Kunstigt sødet sodavand, saft, iste (hyppighed/uge)	1,5 ^a	1,0 ^b	0,5 ^c	0,9 ^b	1,7 ^a
Voksne (18-65 år)					
Sukkersødet sodavand, saft, iste (hyppighed/uge)	1,8 ^b	1,3 ^c	1,6 ^b	2,0 ^a	1,8 ^{a,b}
Kunstigt sødet sodavand, saft, iste (hyppighed/uge)	2,6 ^a	1,8 ^b	1,0 ^c	1,7 ^b	2,4 ^a
Energidrikke (hyppighed/uge)	0,3 ^b	0,2 ^c	0,4 ^a	0,2 ^{b,c}	0,3 ^{a,b}

Gennemsnitlig hyppighed er signifikant forskellig, hvis to eller flere lande har forskellige bogstaver. For lande med samme bogstav er forskellen mellem gennemsnitlig hyppighed ikke signifikant forskellig. 'a' repræsenterer den højeste værdi og 'd' den laveste værdi (p<0.05, t-test)

Et højt indtag af søde sager og søde drikke er et problem for folkesundheden

- Det bidrager med meget energi, sukker og mættet fedt, men kun med lidt vitaminer, mineraler og kostfiber
- Det øger risikoen for overvægt, skader tandsundheden og optager pladsen for mere sunde mad- og drikkevarer (Nordic Council of Ministers 2014, Tetens et al. 2013 og 2018, Dietary Guidelines Advisory Committee 2020, World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research 2018)

Hvis man omregner mængden af søde sager og søde drikke, danskerne køber årligt, til kalorier, svarer det til, at hver dansker får ca. 20% af det daglige energiindtag dækket af søde sager og søde drikke.

Kostberegninger foretaget af DTU Fødevarerinstitutionen viser, at der i en anbefalet kost er plads til ca. 5% af det samlede energibehov til nydelsesmidler fra råderummet.

Projekt *Er du for sød?*

I forsknings-, kommunikations- og involveringsprojektet *Er du for sød?* arbejder DTU Fødevarerinstitutionen sammen med Sundheds- og Tandplejen i Hvidovre Kommune om at skabe en sundere hyggekultur i børnefamilier.

Nye undervisningsmaterialer og tommelfingerregler for børns indtagelse af søde sager og søde drikke er udviklet og afprøvet i projektet sammen med forskellige strategier, engagerende spil og materialer samt motiverende udfordringer gennem en periode på 3½ måned.

89 børnefamilier i Hvidovre Kommune har afprøvet alt fra tommelfingerregler til konkrete handlinger, der kan nedsætte indtaget af søde sager og søde drikke, mens 57 børnefamilier har fungeret som kontrolgruppe. Afprøvningen er afsluttet i marts 2021.

Projekt *Er du for sød?* er støttet af Nordeafonden: <https://nordeafonden.dk/projekter/er-du-for-soed>

Foto: Colourbox

Data fra Euromonitor underbygger, at danskere er glade for kunstigt sødede sodavand. I 2018 udgjorde kunstigt sødede sodavand ca. 40% af det totale køb af sodavand, og kunstigt sødet saftvand udgjorde ca. 20% af det totale køb af saftvand (Euromonitor 2019). Den høje salgsandel skyldes formentligt, at de danske medier har haft meget fokus på, at sukkersødede sodavand og drikke feder, hvorfor mange danskere vælger kunstigt sødede drikke for at spare på kalorierne.

Derfor er danskere glade for søde sager

Ifølge et Ph.d.-projekt fra Copenhagen Business School er en mulig forklaring på danskernes verdensmesterskab i slik, at søde sager og søde drikke forbindes med 'hygge' (Boye 2010). Det er socialt accepteret blandt familie, venner og kolleger, at hygge og søde sager går hånd i hånd.

Den nationale selvforståelse har udviklet sig til, at det næsten er påkrævet at spise usundt, når man hygger sig. Hyggen er ikke lige så god uden søde sager, og alle er bange for at være den person, der ødelægger hyggen (Boye 2010). Hygge betyder dybest set at have en dejlig tid.

Ifølge Jeppe Trolle Linnet fra Syddansk Universitet, der som forsker har specialiseret sig i hygge, er der fire elementer, der er afgørende for hygge: Det gode selskab (typisk familien), det rigtige øjeblik (typisk fredag aften), et underholdningsaspekt (typisk Disney Sjov) og noget at spise (typisk søde sager,

Rothenborg 2015). Fredag aften og slik med børnene er et koncept, som har fået sit eget navn - fredagsslik - og kommunikerer af detailhandlen og producenter og praktiseres rituelt i børnefamilier over hele landet som en måde at vise overgangen mellem hverdag og fritid (Rothenborg 2015).

Konklusion

Euromonitor salgsdata viser, at danskerne er verdensmestre i slik og har en andenplads i saftvand. Kostdata for Norden viser også, at danske børn og voksne hyppigere spiser slik og chokolade og hyppigere drikker kunstigt sødet sodavand og saft end børn og voksne i de andre nordiske lande. Et hyppigt indtag af slik og saftvand kan være en del af forklaringen på danskernes verdensmesterskab i slik og andenplads i saftvand.

Danskere køber i gennemsnit 35 kg søde sager og 127 liter søde drikke om året. Selvom disse tal forekommer høje, så er det reelle forbrug formentligt endnu højere, fordi salgsdata ikke tager højde for grænsehandel og illegal handel, ligesom hjemmelavede kager og desserter og det, vi køber i kantiner og restauranter, heller ikke indgår. Afgifter på sodavand har tidligere vist at være effektivt til at bremse salget. Afgiftsforhøjelser kan derfor være én af måderne til at reducere danskeres høje forbrug af søde sager og søde drikke.

Redigeret af Miriam Meister og Heidi Kornholt

Referencer

- Boye, H. Fødevarer og sundhed i senmodernismen: En indsigt i hyggefænomenet og de relaterede fødevarerpraksisser. Frederiksberg: Copenhagen Business School [Phd]. Ph.d. Serie, Nr. 19. 2010
- Christensen LM, Iversen JD, Biloft-Jensen A, Petersen MA, Søndergaard AB, Matthiessen J. Energidrikke i Danmark. Undersøgelse af indtaget blandt 10-35-årige, DTU Fødevarerinstitutionen. 2014.
- Danmarks Statistik. Tilgængelig på <https://www.statbank.dk/statbank5a/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=PRIS114&PLanguage=0>. (Tilgået 23 december 2019). 2019.
- Dansk Erhverv. Tilgængelig på <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/danskernes-gransehandel---opfolgning-pa-baggrund-af-ny-data-for-2018/> (Tilgået 5 oktober 2020).
- Dietary Guidelines Advisory Committee. 2020. Scientific Report of the 2020 Dietary Guidelines Advisory Committee: Advisory Report to the Secretary of Agriculture and the Secretary of Health and Human Services. U.S. Department of Agriculture, Agricultural Research Service, Washington, DC.
- Euromonitor International. Salgsdata for søde sager og søde drikke i Danmark. 2019.
- Euromonitor International. Salgsdata for energidrikke i Danmark. 2020.
- Fødevarerstyrelsen. Tilgængelig på <https://altomkost.dk/nyheder/nyhed/nyhed/foedevarestyrelsen-fra-raader-boern-skal-ikke-drikke-energidrik/> (Tilgået 17 november 2020). 2014.
- Lauridsen JB. Fjernelse af afgift skal booste salget af sodavand. Berlingske Nyhedsbureau, Jydske Vestkysten 27 dec. 2013. [https://jv.dk/artikel/fjernelse-af-afgift-skal-booste-salget-af-sodavand-2013-12-27\(3\)](https://jv.dk/artikel/fjernelse-af-afgift-skal-booste-salget-af-sodavand-2013-12-27(3)) (Tilgået 5. november 2020)
- Matthiessen J, Andersen LF, Barbieri HE, Borodulin K, Knudsen VK, Kørup K, Thorgeirsdottir H, Trolle E, Fagt S. The Nordic Monitoring System 2011-2014. Status and development of diet, physical activity, smoking, alcohol and overweight. TemaNord: 551. Nordic Council of Ministers, 2016.
- Nordic Council of Ministers. Nordic Nutrition Recommendations 2012. Integrating nutrition and physical activity. Nord 2013:002, Nordic Council of Ministers, 2014.
- Rothenborg M. Sliknationen. Zetland, 2015.
- Schmaker R, Smed S. Do prices and purchases respond similarly to soft drink tax increases and cuts?. *Econ Hum Biol.* 2020; 37:100864. doi: 10.1016/j.ehb.2020.100864. Epub 2020.
- Skatteministeriet. Status over grænsehandel 2010. Tabel 1.2. Danskernes grænsehandel i udlandet. 2010.
- Skatteministeriet. Status over grænsehandel 2014. Tabel 1.2. Skatteministeriets skøn for grænsehandlen med nydelsesmidler (inklusive et skøn for den illegale handel). 2014.
- Skatteministeriet. Udviklingen i illegal handel. 2016. Tilgængelig på <https://www.skm.dk/media/6368/faktaark-illegal-handel.pdf> (Tilgået 5 oktober 2020). 2016.
- Skatteministeriet. Skatteøkonomisk Redegørelse 2018. Appendix 5B. Tabel 5B.1. Udviklingen i mængden af grænsehandel med nydelsesmidler. 2018.
- Sundhedsmonitor. Regeringen vil droppe stigende afgifter på is og chokolade. Tilgængelig på <https://politikensundhed.dk/nyheder/art7905650/Regeringen-vil-droppe-stigende-afgifter-p%C3%A5-is-og-chokolade> (Tilgået 12 oktober 2020). 2020.
- Tetens I, Andersen LB, Astrup A, Gondolf UH, Hermansen K, Jakobsen MU, Knudsen VK, Mejbom H, Schwarz P, Tjønneland A, Trolle E. Evidensgrundlaget for danske råd om kost og fysisk aktivitet. DTU Fødevarerinstitutionen, 2013.
- Tetens I, Biloft-Jensen AP, Hermansen K, Mølgaard C, Nyvad B, Rasmussen M, Sabinsky M, Toft U, Wistoft K. Fremme af sunde mad- og måltidsvaner blandt børn og unge: Vidensrådsrapport. København: Vidensråd for Forebyggelse; 2018.
- World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research. Diet, Nutrition, Physical Activity and Cancer: a Global Perspective. Continuous Update Project Expert Report. 2018.